

Kunnskapsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
20/01242-2

Saksbehandler:
Lise K. Raffelsen Hope

Dato:
6. januar 2021

Revidert utgave - Barn som pårørende i helseinstitusjon og ivaretagelse av retten til opplæring

Barneombudet har mottatt bekymring om at barn i opplæringspliktig alder som er pårørende til søsken eller forelder med lengre sykehusopphold, i varierende grad får tilbud om opplæring på spesialisthelsetjenestens skoletilbud (heretter omtalt som sykehusskolen).

Barneombudet har derfor innhentet mer informasjon fra sykehusskoler i ulike helseforetak og fra ulike interesseforeninger. Informasjonen tilsier at dette dreier seg om et fåtall antall barn i opplæringspliktig alder per år. Vi er likevel gjort kjent med at enkelte sykehusskoler legger til rette for å ivareta barn som pårørende sitt opplæringsbehov, mens andre kun forholder seg til opplæringslovens bestemmelser om at plikt til å gi opplæring bare gjelder barn som pasienter.

Kort om lovverk

Opplæringslovens § 13-3 a regulerer pasienter i helseinstitusjoners rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring.¹ Retten omfatter ikke barn og unge som pårørende. I NOU 2019:23 Ny opplæringslov § 22-5 videreføres fylkeskommunens forpliktelser til kun å omfatte inneliggende pasienter i helseinstitusjon.² Disse rettighetene vises det også til i pasient- og brukerrettighetslovens § 6-4.³

Helsepersonell har et særlig ansvar i å ivareta barn i alderen 0-18 år når de er barn av pasienter eller søsken til pasienter med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet, eller alvorlig somatisk sykdom eller skade. Lov om helsepersonell m.v. § 10 a omhandler helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende til foreldre eller søsken.

«Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn kan ha som følge av at barnets forelder eller søsken er pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade. Helsepersonell som yter helsehjelp til pasient som nevnt i første ledd, skal søke å avklare om pasienten har mindreårige barn eller mindreårige søsken og vedkommendes informasjons- eller oppfølgingsbehov.»⁴

¹ <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61/§13-3a>

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/0147d443bffd49f9971f54bfc26b5972/nou-2019.pdf>

³ <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-63/§6-4>

⁴ <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-64/§10a>

Spesialisthelsetjenestelovens § 3-7 a viser til at når barn er pårørende i samsvar med det som er nevnt over, så vil barneansvarlig personell i helseinstitusjoner i spesialisthelsetjenesten ha ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells oppfølging av mindreårige barn.⁵

Bakgrunnsinformasjon

Barn kan være pårørende til både foreldre og søsken på sykehus. Barn med alvorlig sykdom har ofte en eller flere lengre perioder som innlagt pasient gjennom et behandlingsforløp. Barns behov for å bli helhetlig ivaretatt gjennom et krevende sykdomsforløp medfører gjerne at en eller begge foreldre er til stede under sykehusoppholdet. Alvorlig sykdom, med sikker eller usikker prognose, påvirker både det syke barnet og foreldres og eventuelle søskens situasjon. Foreldrenes tilstedeværelse er da særdeles viktig, og foreldre tilbys derfor gjerne å bo sammen med barnet under sykehusoppholdet. Barn med alvorlig sykdom vil helt naturlig ta mye av foreldrenes tid og oppmerksomhet. Samtidig kan eventuelle søsken ha behov for foreldrenes daglige omsorg gjennom slike perioder. Barneombudet er kjent med at søsken, gjennom hele eller deler av et sykehusopphold, derfor kan bo sammen med foreldrene på sykehusets område. Særlig kan dette være nødvendig der det er for stor avstand mellom hjemsted og behandlende sykehus til at jevnlig kontakt ellers kan opprettholdes.

Barneombudet er også kjent med at det er tilfeller hvor barnets forelder er innlagt pasient og hvor barnet, av ulike årsaker, er til stede sammen med sin forelder gjennom lengre perioder av sykehusoppholdet.

I de tilfeller hvor barn som pårørende er i opplæringspliktig alder, viser det seg at det er stor variasjon i hvorvidt sykehuskolen ivaretar barnets rett til opplæring. Noen sykehuskoler gjør det de kan for å legge forholdene til rette for å gi opplæring på sykehuskolen i samarbeid med hjemskolen. Andre sykehuskoler forholder seg ordrett til opplæringslovens bestemmelser og gir ikke undervisning til barn som pårørende.

Barneombudet ønsker

Barneombudet mener at barn som pårørendes rett til å få vurdert sitt oppfølgingsbehov, jf. tidligere nevnte lov om helsepersonell, også bør inkludere oppfølging av barnets opplæringstilbud i samsvar med opplæringslovens bestemmelser. Selv om dette sannsynligvis gjelder få barn som pårørende per år, så er ikke behovet for å få lovfestet denne retten mindre. En slik rett vil gi barn som pårørende et likt tilbud om opplæring på sykehuskolen uavhengig av barnets bosted. Det er grunn til å anta at dette ikke vil medføre økonomiske konsekvenser av betydning.

Barneombudet ber departementet om å vurdere en individuell rett til opplæring i regi av fylkeskommunen på sykehuskolen (spesialisthelsetjenestens skoletilbud) for barn som pårørende. En slik lovfesting vil innebære tilsvarende plikt for fylkeskommunene til å legge til rette for dette uavhengig av barns bosted.

Bestemmelsen kan for eksempel lyde: «Barn som pårørende til innlagt pasient på helseinstitusjon, med forventet liggetid utover fjorten dager, skal kunne tilbys opplæring etter Opplæringslovens § 22 -5 andre x ledd».

Vi bidrar gjerne i en videre dialog om dette teamet.

⁵ <https://lovdata.no/lov/1999-07-02-61/§3-7a>

Vennlig hilsen

Camilla Kayed
fagsjef

Lise K. Raffelsen Hope
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Mottakerliste

Kunnskapsdepartementet (KD)

Kopimottakerliste

Helse- og omsorgsdepartementet